

RECENZE A ANOTACE

Verschraegen B. Internationales Privatrecht: Ein systematischer Überblick.

Vídeň: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2012, 286 s.

Prof. Dr. Bea Verschraegen, která v současné době působí jako profesorka na Právnické fakultě Univerzity Vídeň v Rakousku, patří ke světově uznávaným odborníkům v oboru mezinárodního práva soukromého, kteří přesahují kontinentální Evropu. Její kniha je určena, jak sama uvádí, především studentům a praxi. Z tohoto důvodu zvolila zcela specifickou systematiku výkladu, která vychází ze zvláštní části mezinárodního práva soukromého, po níž teprve následuje část obecná. Kniha je navíc vybavena podrobným glosářem, který vysvětluje základní pojmy mezinárodního práva soukromého v širším smyslu, tedy včetně takových pojmů, jako je třeba předběžná otázka nebo autonomní výklad.

Tento koncept považuji velmi užitečný, i když není úplně originální, jak ostatně uvádí sama autorka v Předmluvě, kde odkazuje na známá díla: Majoros, F. *Le droit international privé* a Siehr, K. *Internationales Privatrecht*.

Poměrně nedávno přišel s tímto nápadem i Prof. Zdeněk Kučera, jehož známý systém mezinárodního práva soukromého (KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. vydání, Brno-Plzeň: Doplněk a Aleš Čeněk, 2009) sice vychází z obecné části, Kučera se však rovněž domnívá, že studenti by měli začínat konkrétními příklady a zvláštní částí a teprve postupně a posléze se dostávat i k obecné části. Dnes už si to myslím také, ale pro začínající a méně zkušené učitele je to přístup mimořádně náročný, až drastický, neboť učitelé stále musejí být připraveni na nezbytnost podrobnějšího výkladu různých institutů spadajících do obecné části mezinárodního práva soukromého. Autorka tento přístup vhodně doplnila zmíněným glosářem a zejména také četnými odkazy na literaturu, a to nejen praktickou, ale i na vědecké články a monografie. Mezinárodní právo soukromé vyžaduje takto komplexní přístup, protože jeho těžiště nespočívá – alespoň podle mého názoru – v kodifikované úpravě, která je většinou poměrně strohá, ale v obecné části a výkladu oné poměrně stručné a často mezerovité právní úpravy. Důležitý je rovněž srovnávací aspekt, protože obor mezinárodního práva soukromého vyžaduje určité znalosti i jiných právních řádů, alespoň těch, jejichž používání přichází nejčastěji v úvahu.

Specifická oproti českému chápání systému mezinárodního práva soukromého je i samotná struktura zvláštní části: vychází se z práva osob, kde jsou zpracovány pouze osoby fyzické, zatímco společnosti zaujímají ve výkladu místo až za věcnými právy. Po právu osob následuje rodinné právo, v jehož rámci po úvodní partii je na prvním místě registrované partnerství. To je také pro nás poněkud neobvyklé, ale myslím, že i v Rakousku; spíše tato privilegovaná pozice souvisí s autorčiným zájmem o téma registrovaného partnerství, kterému se dlouhodobě věnuje a které i přednáší jako volitelný předmět. Až poté následují manželství, rozvod, právo dětí, výživné, poručenství a opatrovnictví. Dále je pojednáno o dědickém právu, závazkovém právu smluvním a mimosmluvním, věcném právu a teprve následně přicházejí na řadu právo společností, soutěžní právo a právo duševního vlastnictví. V rámci každé z těchto partií je vždy po stručném úvodu východiskem vlastní národní úprava s případnými přesahy do unijního práva, pokud není příslušná úprava zakotvena přímo v unijním právu (např. právo rozhodné pro mimosmluvní závazky), kde jsou naopak uváděna ustanovení práva rakouského v otázkách unijním právem neupravených. V rámci výkladu věcných práv je obsažen i výklad práva rozhodného pro cenné papíry – na rozdíl od systematiky nového českého zákona o mezinárodním právu soukromém č. 91/2012 Sb., kde věcná práva upravuje Hlava VII a cenné papíry upravuje zvlášť Hlava X části čtvrté, obsahující Ustanovení pro jednotlivé druhy právních poměrů. K tomu srov. systematiku rakouského IPRG (Bundesgesetz über

das Internationale Privatrecht, BGBl 1978/304 v platném znění), kde jsou cenné papíry (§ 33a) upraveny v rámci věcného práva.

Užitečné jsou i odkazy na judikaturu Soudního dvora EU a rakouských soudů.

Obecná část je naproti tomu uspořádána pro českého právníka klasickým způsobem – vychází ze základních pojmů a pramenů mezinárodního práva soukromého, po nichž následují kolizní normy, kvalifikace, předběžné otázky, změny statutu, zpětný a další odkaz, výhrada veřejného pořádku a imperativní normy, adaptace a substituce, hraniční určovatelé, forma právních úkonů, obcházení zákona a schéma řešení konkrétního případu. U posléze uvedeného schématu se samozřejmě musí začít otázkou soudní pravomoci, resp. mezinárodní soudní příslušnosti. Výklad mezinárodního civilního procesního práva však s ohledem na to, že rakouský zákon o mezinárodním právu soukromém je omezen v zásadě pouze na kolizní ustanovení, zůstává v recenzované knize stranou. To je, myslím, pro studenty velmi obtížné, zejména když byl zvolen praktický přístup odvíjející se od zvláštní části. O mezinárodním civilním procesním právu je pojednáno pouze velmi stručně v rámci vymezení pojmů (s. 223), což ovšem odpovídá rakouskému konceptu právní úpravy mezinárodního práva soukromého.

To je snad jediný aspekt, který by se dal recenzované publikaci vytknout, osobně bych doporučila při příštím vydání, které bude určitě následovat, věnovat alespoň stručnou partii – třeba exkurs – souvisejícím základním otázkám mezinárodního civilního procesu. Jinak je kniha psána jasným, výstižným jazykem, je přehledně systematicky zpracována, což čtenář velmi ocení. Jasný a poměrně stručný výklad je často mnohem obtížnější než vědecké pojednání, to je známou skutečností.

Knihy si určitě najde čtenáře i mimo okruh studentů a praktiků, kterým je primárně určena. Inspiraci v ní můžeme hledat i v našem státě, jehož právo na právo rakouské i na rakouskou nauku v mnoha směrech stále navazuje.

prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc., DSc.

Ústav státu a práva AV ČR, v.v.i.

Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

Sobek T. Právní myšlení: kritika moralismu. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2011, 620 s.

Právní myšlení od Tomáše Sobka je podle mého názoru nejdůležitější kniha, která byla v českém jazyce o právním myšlení napsána. Jsou to výstižné dějiny právního myšlení od počátku právní vědy v 17. a 18. století, dějiny, které se soustředí více na myšlenky než na životopisy. Takto pojeté dějiny předkládají čtenáři širokou (a komentovanou) paletu způsobů, jak o důležitých právněteoretických problémech přemýšlet.

Sobek prostudoval obrovské množství starých spisů a představil dějiny právního myšlení způsobem v češtině dosud nebyvalým. Rozebírá jak starší myšlenkové proudy v právním myšlení (historicko-právní školu, pojmovou jurisprudenci, zájmovou jurisprudenci, školu volného práva, střet přirozenoprávního a pozitivistického myšlení), tak proudy současné (diskurzivní teorii práva, hodnotovou jurisprudenci, různé varianty pozitivismu), zmiňuje se poučně rovněž o právním realismu a ekonomické analýze práva (kap. 4 a 8–16). Představeno je tak učení snad všech nejdůležitějších právních myslitelů, namátkou jmenujme Bentham, Savignyho, Jheringa, Jellinka, Ehrlicha, Harta, Dworkina, Raze či Alexyho. Sobkova kniha je tak skutečným oknem na Západ, do západního právního myšlení od raného novověku do dneška. Nemohu opomenout ani Sobkův přínos k rozvoji terminologie teorie práva, krásné české termíny jako „přirozenoprávník“,